

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput II. Idem in (a) eodem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPUT II.

Idem in (a) eodem.

Relinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici Ecclesias sic disponunt suppellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potius domus laicae, quam Dei basilicae videantur: non considerantes, quod Dominus non sinebat ut vas transferretur per (b) templum. Sunt & alii, qui non solum Ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa (c) ministerii, & (d) vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, necnon ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrore. Quia verò zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huiusmodi suppellectilia in Ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium: sic tamen, ut necessitate cessante res in loca pristina reportentur. Praecipimus quoque, ut (e) oratoria, vasa, corporalia, vestimenta praedicta, (f) munda & nitida seruentur: nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quae dedecent in prophanis.

NOTAE.

1. (a) **Eodem.** Concilio videlicet Lateran. cap. 19. & reperitur hic textus in quarta collectione, sub tit. de immunit. Eccles. cap. 1. nec male, cum praesens collectio spectet ad immunitatem, seu reverentiam Ecclesiarum. Sed quia in secunda parte agitur de custodia vasorum, & vestimentorum Ecclesiarum, ideo à Raymundo compilatus fuit sub hoc titulo.

(b) **Templum.** Marc. cap. 11.

(c) **Vasa ministerii.** Calicem videlicet, & patenam, de quibus agitur in cap. 1. de pignor. cap. final. de celeb. Missar.

(d) **Vestimenta.** De quibus agitur in cap. 2. de offic. custod. dicto cap. 1. de pignorib. cap. unic. de sacram. unctio.

2. (e) **Oratoria.** Ita etiam legitur in ipso Concilio, sed ni fallor legendum est, oratoria; nam si in praesenti agebat Innocentius III. de vestibus sacris, ut nitidae, & munda essent, ad quid simul oratoria cum vestibus referre, & conjugere poterat? Lego ergo oraria. Orarium autem licet aliquando accipiatur pro veste muliebri, seu virili, ut apud D. Paulinum in vita S. Ambrosii, ibi: *faciebant etiam turba virorum, ac mulierum oraria, vel femineis sua, ut corpus sanctum aliquatenus ab ipsis contingeretur.* Conc. Aurel. 1. can. 28. ibi: *Monacho orarium in monasterio, vel zonas habere non licet.* Nonnunquam tamen accipitur pro veste honesta sacerdotali. Synodus Mogunt. 1. can. 21. ibi: *Praebiteri sine intermissione utantur orariis, propter differentiam sacerdotii dignitatis.* Frequentius tamen apud veteres Ecclesiae scriptores accipitur pro sacro indumento, quod stolam dicimus, ut in Synodo Laodice. can. 22. ibi: *Quod non oportet ministrum ferre orarium, nec etiam fores relinquere.* Et can. 23. ibi: *Quod non oportet lectores, vel cantores ferre orarium, & sic legere, vel canere.* Concil. Brachar. cap. 27. ubi cum PP. ab usum quendam Diaconorum arguerent, secus quam oportebat oratio utendum, ita statuunt: *Placuit, quia aliquanti huius Provinciae Ecclesiae Diacones absconsis intra tunicam utuntur orariis, ita ut nihil*
D. D. Gonzalin Decretal. Tom. III. Pars II.

disferre à Subdiacono videantur, ne de cetero sicut decet, utantur orario. Brach. 3. can. 3. *De omnibus Sacerdos cum ordinator, orario utroque humero am-
biatur.* Tolet. 4. can. 39. *Sioraria duo nec Episcopo quidem induere licet, nec presbytero utique, multo minus diacono, qui minister eorum est. Unum ergo orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est praedicat.* Ita vocem hanc exposuerunt Albinus Flaccus de divinis officiis, cap. quid significant vestimenta, ibi: *Orarium, id est stola dicitur, eo quod Oratoribus, id est Praedicatoribus concedatur.* Rabanus Maurus de mystic. cleric. cap. 19. ibi: *Orarium dicitur, licet hoc quidam stolam vocent. Hoc enim genere vestis solummodo eis personis uti est concessum, quibus praedicandi officium est delegatum.* Latius profertur Vicecomes volum. 4. de rubric. Missae. lib. 2. cap. 18. & 19. & nos in cap. à multis, de atate, & qualis.

(f) **Munda, & nitida.** Consonant textus in cap. vasa 38. cum sequent. de consecr. dist. 1. Gregorius VII. in Concil. Romano anno incerti, c. 27. *Vasa altaris, & panni, vel pallia nitida sint, & integra: & si fuerint vetusta, vel aliquo casu corrupta, religioso, & puro loco abscondantur, vel igne cremantur.* Refert A. Augustin. in epit. lib. 7. titul. 2. Huiusmodi enim vestes in loco serà munito recondi solebant. Concil. Rhemensis apud Burchardum lib. 3. cap. 97. ibi: *Expletà Missa calix cum patena, & sacramentorum liber cum vestibus sacerdotalibus, in munda loco sub sera recondantur.* Et erant olim in Ecclesia quidam ministri, quibus sacrarum vestium curatio demandata erat. De quibus in Synodo Nicena 1. can. 63. ibi: *Sit in unaquaque Ecclesia procurator, & cum eo alii, qui curam habeant proventuum, & reddituum Ecclesiae, & deinde villarum, & sementis, & sumptuum, & vasorum auri, & argenti, & vestimentorum, & ornamentorum Ecclesiae.* De eis eg. in cap. 2. de offic. custod. & plura tradit Vicecomes volum. 4. de rubric. Missae, lib. 1. cap. 7.

COMMENTARIUM.

4. **G**entiles res, quas præcipue ab hominum injuriis tutas servari volebant, in templis custodiendas, Sacerdotum, ædificiorumque fidei commendabant: cujus moris exemplum occurrit in mensuris, ac ponderibus; quæ cum olim in publicis locis asservari solerent, ne corrumperebantur, *l. modis 9. C. de suscept.* veluti in Capitolio; unde Romanam amphoram Jovi sacratam olim fuisse refert Fanius his verbis:

Amphora sit cubus, quam ne violare liceat

Sacravere Jovi Tarpeio in monte Quirites.

Justinianus in Ecclesiis servari præcipit in novella 128. notavi in cap. 2. de empr. & vend. Similiter testamenta, ut eorum securitati consuleretur, in templis deponerentur, *l. 4. §. ult. ff. famul. ercise. l. 3. §. proinde, ff. de tabul. exhib.* Unde Augusti testamentum Vestalibus commendatum fuisse refert Suetonius in Jul. cap. 83. & in August. cap. ult. & Tacitus lib. 1. annal. Idem de testamento Antonii refert Plutarchus in ejus vita: ob eandemque causam pecunia, sicut in publicis deponeretur locis, *l. fidejussor 64. ff. de fidejuss. l. qui mutuum 36. §. 1. ff. mandati: ita in æde sacra Saturni, Dianæ, vel Castoris deponeretur, l. si rem 73. ff. de procurat. l. ac Prator 7. §. sed etsi. ff. de minor. l. acceptam 19. de usuris, l. 1. §. sin autem, C. de communi servo. l. litibus 20. §. 1. C. de agricolis.* Unde Juvenalis satyr. 14. ait:

Ærara nullus in arca nummus

Ad vigilem ponendis Castora nummi.

Et Herodianus lib. 1. scribit, Romanos in templo Pacis pecunias suas deponere solitos, quod moris & Hebræis fuisse deducitur ex lib. 1. Machab. cap. 3. lib. 1. Regum, cap. 12. lib. 1. Paralip. cap. 9. Athenienses in templo Delis solitos deponere publicas pecunias, referunt Thucydides lib. 1. Æmilius Probus in Aristide, & Cicero lib. 2. de legibus scribit, Alexandrum in Cilicia apud Solem in delubro deposuisse pecuniam, & Plautus in Bacchide inquit: *Nos apud Thotimum omne aurum deponimus, quia illic Sacerdos Diana Ephesia est, quin ipsa in æde Diane conditum est ibi.* Dio orat. 31. *Nostis haud dubie Ephesos, apud quos multa sunt pecunie, partim privatorum recondita in Diana templo, non solum Ephesiorum, sed & hospium. & omnium undecunque gentium: partim etiam populorum, Regumque. Deponunt autem omnes eo securitatis gratia, nemine unquam auso locum assicere injuria, tamen jam plurima bella gesta sunt, civitasq. sapius fuerit capta.* Macrobius lib. 1. Saturni. cap. 8. tradit, pecunias publicas solitas deponi in arario, quod Romæ erat. Immo & deponerentur, aut in templo Pacis, juxta Herodianum lib. 1. aut in templis Saturni, Fidei & Jovis Capitolini, ut ex Tullio, Plinio, Livio, & antiquo Perfiti interprete, tradunt Dorleans ad lib. 1. annal. Taciti, pag. 34. Picartus decade 18. histor. polit. cap. 4. Ferrandus Aduensis lib. 1. explicat. juris ad leg. 1. Depositi: latè illustrant Forner. lib. 6. rer. quotid. cap. 4. Demsterus ad Rosinum lib. 7. cap. 31. ad finem, Sherlogus tom 3. in Cantio. vestig. 25. sect. 2. Marcel. Donat. ad Suetonium in Domitiano, cap. 7. tom. 6. thesauri eric. fol. 784. D. Nicolaus de Castro in §. 1. de empr. & vendit. num. 99. Brodeus lib. 4. miscel. cap. 17. Revardus lib. 1. variar. cap. 24. D. Lau-

rent. Ramirez ad Martialem epig. 7. Sed apud Catholicos ob reverentiam Ecclesiis debitam, sicut in illis non licet negotiari, seu tabernas ad cibos vendendos apponere, *can. 77. Synodi 6. aut ullos accubitus, vel lectulos sternere, c. nulli 41. dist. plura Barbosa voto 103. nisi causa summe necessitatis, quo casu deficiente diversorio etiam jumenta in Ecclesiis introduci posse, docetur in can. 89. 6. Synodi;* ita etiam nec deponere prophana suppellectilia clericorum, vel secularium in eis licet, nisi propter hostiles incurfus, aut repentinum incendium; aliis qui admittit hujusmodi res depositas in Ecclesia, peccat lethaliter, ut probat P. Suarez tom. 1. de reg. lib. 3. cap. 6. Tantum enim vestimenta, & vasa Ecclesiæ ibi recondi debent, vel res prophane ingruentis belli causa, ut supponit Greg. VIII. in can. 32. Synodi Romana, incerti anni, ibi: *Arca ab Ecclesia expellantur, nisi una ad custodiam, & libros: sed si forte diffidat guerra fuerit, ille, quæ in Ecclesia fuerint, nullum laicis debent reddant, sed Ecclesiis.* Refert Ant. August. in epist. per lib. 13. tit. 12. cap. 5. ut usitatum narant Gregorius Turon. lib. 3. cap. 12. Anton. Florent. lib. 4. de mirac. S. Bened. c. 24. Juxta quem casum belli imminens accipio monem 66. Concilii Meldensis, ibi: *Ut hi, qui monasteria, atque sacra loca, vel Ecclesiæ infringunt, & Sacerdotes ac viros ecclesiasticos non solum dehonorent, verum & diverso, atque adverso modo affligunt, velas satirici canonice sententia, quæ ex his decreta esse dignoscitur, subigantur.* Etc. 1. de deposito. Innoc. III. lib. 1. epist. in edit. Colon. fol. 194. ibi: *Verum tam res sacra, & alia ibidem pro securitate deposita, Tunc enim ob securitatem cum alibi non ita servari possint, in templis res prophane deponuntur. Quin & apud Gentiles legitimus penes Virgilium lib. 7. in templum Junonis à Trojanis alportata, quæ ab incendio vindicari poterant, quod ibi salva futura arbitarentur, etiam contra hostium quamcunque impunitatem.*

*Et jam porticibus vacuis, Junonis alylo
Custodes lecti: Phœnx, & avus Ulysses
Prædam asservabant; hæc undaq. Troia gaza
Incensis erepta adytis, mensaq. Deorum,
Crateresq. auro solidi, captivæq. vestis
Congeritur.*

Deinceps enim non humanum cultorem fragilis potentia habitura sunt res in Ecclesia depositæ, sed Deum ipsum vigilem, excubantemque, qui sævissimis ulcisci modis nosset talium rapinam bonorum, & fecitque multoties, nempe Juliano, & Felice Præfectis Antiochenam Ecclesiam, Aureum Dominicum nuncupatam, expilari non verentibus, Sozomeno referente lib. 5. cap. 7. Theodoretto libro 2. cap. 11. & 12. Nicophoro lib. 10. cap. 29. cum Guntario Genferici fratres, ut scribunt Procopius libro 1. Isidorus de bello Wandalico: & cum superbissimus Tyrannus, notæque crudelitatis Alaricus esset urbe positus, nihil antiquius habuit, ut refert Paulus Orosius lib. 7. cap. 39. quam ut dato præcepto mandaret, si qui in sancta loca, præcipueque ad Apostolorum Petri, & Pauli basilicas confugissent, hos in primis inviolatos, securosque esse ficerent. Facit Anonymus Floriac. lib. 4. de miraculis S. Benedicti, cap. 24. ibi: *Ut verò moris aggressum est in adventu militum formidare, rustici omnia sua ad Ecclesiam convenerunt, iam annonam, quam suppelle-*

Sed

5.
Exponitur quis 17. quæst. 4. in illis verbis: *Similiter sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro.* In quibus Joannes Pontifex supponit, res prophanas in templis deponi posse; siquidem ait, eas auferentes sacrilegium committere. Difficilis est etiam textus ille, dum in eo docetur, committi sacrilegium auferendo non sacrum de sacro; nam tunc cum auferatur res privata, tantum furtum, non sacrilegium perpetratur, l. 4. in princip. l. 9. in princip. l. 11. §. 1. ff. ad leg. Jul. pecul. igitur non rectè Joannes in eo textu docet, sacrilegium committi. Pro cuius textus expositione dicendum est, Joannem Pontificem in eo textu referendum esse ad casum, in quo ob belli imminens periculum, vel ob incendium, res privatae depositæ essent in loco sacro, ut in præsentem permittitur; tunc enim si aliqua ex eis auferatur, sacrilegium committitur, ut docent Suarez de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 3. Azor p. 1. lib. 9. cap. 23. Secunda difficultas ut satisfaciamus sciendum est, tam inter Rhetores, quam Jureconsultos controversum esse, utrum qui privatam pecuniam in æde sacra depositam abstulit, fur, an sacrilegus sit? In qua questione Severus, & Antoninus rescripterunt in l. 5. ff. ad leg. Jul. pecul. eum furti actione, non sacrilegii teneri; opus tamen fuit hac constitutione; nam Saturninus docuit in l. aut facta 16. §. locus, ff. penis, locus facit, ut idem vel furtum, vel sacrilegium sit, & capite luendum, vel minori supplicio. Et Cicero libro 2. de legibus, ait: *Sacrum, sacrove commendatum, qui eleperit, rapseritve, parricida esto.* Et sane quis potest id facere, ut sacrilegium non faciat, qui rem depositam in æde sacra auferit, cum sit in fide, & tutela numinis, cui ædes est consecrata, Plautus in *Aulul. act. 3. scen. 5.*

Nunc hoc mihi factu est optimum, ut te auferam

Aulam Fidei sanum: ubi abstrudam probe.

Fides novisti me, & ego te: cave sis tibi.

Nem me mutastis nomen, si hoc concedidero, ibo ad te fretus tuâ, Fides, fiducia.

Et mox.

Vide, Fides, etiam atq. etiam nunc salvam in aulam abs te auferam,

Tua fidei credidi: aurum in tuo loco, & fano est situm.

Jam si animum delinquentis spectemus, non potest aliter judicari, nisi sacrilegium hoc esse, cum hac mente templum ingrediatur, ut seu sacra,

seu prophana fuerint res, eas harpagem. Estimantur delicta animo, & causa delinquendi, dict. l. 16. §. causa, ff. de penis, l. verum est 39. ff. de furtis. Postremò si Sopatro in declam. auscultamus, gravius est auferre res privatorum è loco sacro, quam res sacras. Etenim qui rem sacram è loco sacro auferit, erga Deum injuria est: qui verò res privatorum è loco sacro auferit, & Deum violat, & homines: hos, quia res eorum auferit: illum quia fidem ejus apud deponentes suspectam reddit. Hit tamen argumentis non obstantibus sequimur constitutionem Severi, & Antonini, quæ Cassio Felto rescripterunt, furti actionem, non sacrilegii esse, si res privatorum ex æde sacra surreptæ sint, d. l. 5. Sequimur autem non idcirco, quòd argumenta superiora inepta, aut infirma sint, sed quòd disputandi ratione potentius rescriptum sit. Disputando enim Saturnini sententia obtineri facile posset: sed frustra dispuces reclamantibus Cæsaribus, qui furti duntaxat actionem dederunt, non accusationem sacrilegii. Sunt quibus hæc responsio displicet, existimantes etiam disputandi ratione, atque argumentorum pondere Saturnino superiores Cæsares esse, aut certè Saturnini responsum restringendum ad eum, qui vi effracto fano res privatorum abstulit. Nam, inquit, si locus faceret sacrilegium, faceret etiam blasphemiam, si cui in loco sacro convitium dictum fuerit: at hoc nemo dixerit: quare nec illud asserendum est. Præterea ajunt, quòd si locus faceret sacrilegium, sequeretur eum, qui thesaurum tollit de loco religioso sacrilegium facere, contra textum in l. 4. §. non sit, ff. ad leg. Jul. pecul. igitur nec ille, qui è loco sacro rem privatam auferit. Sed horum sententia audienda non est, nec rectè illi arguunt: Locus facit sacrilegium: ergo etiam blasphemiam; non enim quemadmodum res commendantur fidei Numinis, ita homines in templo reperti, tanquam depositi, sacri habentur: nec etiam rectè inferunt: Qui thesaurum de loco religioso tollit, non facit sacrilegium: ergo etiam auferat rem privatam, sacrilegium non committit; nam thesaurus nullius est, & jure naturali occupanti conceditur: res autem aliena non potest sine crimine de loco sacro auferri. Docuerunt Anton. Mattheus de criminibus ad leg. Jul. pecul. cap. 3. Cujac. lib. 3. obs. cap. 19.

Opponi etiam potest præsentem canonem textum in cap. per vestras, de donat. inter, junctis per me adductis in ejus notis.